

[ran-Azərbaycan mnasibtlrinin rsmi v ictimai sviyylr](#)

.ran v Azərbaycan Respublikas arasında unikal mahiyyət v xsusiytlr vardr

ArAnNeWs- Azərbaycan Respublikasnn prezidenti İham İliyevin Tehrana sfri nv razlamas v sanksiyaların aradan qalxmasından sonraya tsadf edn v rann byk gclrl nv razlamasından faydalanmaq istyn xarici rhbrlr sfri srasnda olduu n xsusi hmiyyət v mlahizlr ksb edir. Xsusil d ran v Azərbaycan Respublikas arasında unikal mahiyyət v xsusiytlr vardr. Ola bilir ki, rann digr İklrl mnasibtlrind bel oxar mnasibtlr olmasn. Birg kemi v tarix, hissrlr, trzi-tfkk, yaay trzi, adt-nnlr, birg ortağ mzhb bu unikal xsusiytlrdndir. Bu zlliklr rann digr qonu İklrl arasında yoxdur. Htta, rağ v fəqanstanla da Azərbaycanla olduu qdr deyil. nki Azərbaycan Respublikas 1828-ci il fevral aynn sonlarında balanan rsvay Gİstan v Trkmnay mğavillrin qdr rann bir hissi olmur. Bu siyasi ayrılıqdan 200 il tmsin baxmayaraq hl d iki İk xalqlar arasında ballıq hislrİ vardr. Bu zdn ran v Azərbaycan Respublikas arasında mnasibtlr mhz dnyada adt olan iki İk arasndak siyasi v diplomatik mnasibtlr rıvsınd thlıl olunmur. Ona gr d bu iki İk arasndak mnasibtlrİ rsmi v qeyri-rsmi sviyyld analiz etmk lazmdr. Azərbaycan Respublikasnn bu İk n xsusi kimlik trİf edn drslık kitabların, KV-in v digr mdniyyət vasitlrinin durumu i v İrnl kimlikdn qeyri bir kimlikdir v hğıtd kommunist rejiminin trİf etdiyi kimliyin mirasdr. Wikileaks sayt trİfindn İfa olunan 2010-cu il fevraln 25-d . İliyevin AB Xarici İr nazirinin mavini Vilyam Boronzla mxfi dan gstrir ki, Bak Tehranla mnasibtlrini iki sviyyd ortaya qoyur. Bu grd Vilyam Boronz Amerikann v BMT-nin ran leyhin sanksiyalar v nv proqramna qar hrktlrİ bard aqlama verdikdn sonra . İliyev tam mxfi olaraq cavab verir ki, Azərbaycann ranla mnasibtlrİ zahird adi grns d onun mahiyyəti zahiri il ox frlıdır. . İliyev tkid edir ki, Almaniyann kansleri A. Merkel onu rana qar sanksiyaların icrasnda onunla mkdalq etmsin raz salmaa chd edib. Daha sonra prezident vurulayr ki, lakin bu chdlr ehtiyac yoxdur v o, rann İqtisadiyyatn tcrİd etmyi dstklyir v bel inanr ki, dnya İklrİ birg mkdalq etslr, rana qar sanksiyalar tsirli nticlvr verck. . İliyev z sviyydsındn bir az da irli gedrk Avropa İklrİ irktlrinin zlrinin sanksiyalara mhl qoymamalarından gileylnir v Avropann enerji irktlrinin bir oxunun randa ilmsındn İkaytlrık deyir: "Statoil, ran bizdn daha ox dstklyir". Amma bu reallqlarn ksin olaraq Bak v Tehran rsmilrİ hmi zahir tkid edrk, sas qrbın rana qar sanksiyalarda Azərbaycan İksinin itirak etmmsi zrin qoyublar. Hal-hazrda da Baknn sanksiyalarda itirak etmmsi, ranla İqtisadi .mnasibtlr yaratmas zrind Azərbaycana nm veribl

İham İliyevin Tehrana sfrinin rsmi ynmədn thlıli

Rsmi baxmdan bu sfr İqtisadi-ticari v diplomatik-siyasi chtdn hmiyyətlidir. nki bu sfrd ran v Azərbaycan Respublikas dvltlrİ nisbtն ox nmli İqtisadi v ticari sndlr imzaladlar. Digr mhm sndlr is energetika mbadilsİ v ran-Azərbaycan dmir yolların birldirilmsi il baldr. ki İknin dmir yolların birldirilmsi khn layihlrİndir v formalad vaxtdan izlnmkddir. Bu layih imal-cnub tranzit dhlizi rıvsınd qar tutub v onun gerklcyi surtd yklrin Hind v Asiya qitlrindn Rusiya v Avropaya nqlinin uzun yolu ox qsalacaq, rahatlaacaq v daha srflİ olacaq. Bu yolun rvnqlndiyi surtd ran, Azərbaycan Respublikas v onlarn digr rİklrinin milyardlarla dollar qazanaca txmin edilir. qtisadi baxmdan, xsusil d Azərbaycan Respublikas neft sahsındn gln glrinin brk azald bir dvrđ itirdiyi glrin bir hissini tranzit rolu oynamaqda, turizm v ticart sahsini genİndirmkl qaytarmaqda gr. Bu da ranla mkdalq etmdn mmkn .deyil

Bu iqtisadi hmiyytl yana Azərbaycan Respublikas prezidentinin sanksiyalardan sonrak dvrđ ranla dostluq elan etmk mqsdil Tehrana sfri etmsi hr iki lk n siyasi v diplomatik hmiyyt daya bilir. nki ran-Azərbaycan mnasibtlri tn onillikd daim eni-yoxulu olmur, htta iki lk balarnn Tehran v Bakya sflri d tamamil rsmi xarakter dam, iki lk arasndak problemlri hll etmkd uurlu olmur. lbt, bu xsusiytt . liyevin Tehrana hazrk sfrind d mvcuddur. Siyasi baxmdan Azərbaycan Respublikas balar ranla mnasibtlri Baknn qrb mnasibtlrinin tabeliyin balasar da bir nv ranla mnasibtlri Azərbaycan Respublikasnn bu lknin ilrin mdaxil edn gclr qarsnda rsmi mstqilliyini gstrmk n snaq v mhk da hesab olundu. O cmlđn ran leyhin sanksiyalarn icra olundu dvrđ Bak zn bu sanksiyalara riayt etmy bal bils d diplomatik laqlri, gedi-glilri, rann qonuluq haqqn szd dstkklmk, rana qar hr hans hrbi hcumla mxalif olmaq kimi dstklr il Bak, Amerika v sionist rejiminin rann nv proqram qarsnda mxalif mvqei v ran leyhin mharib tbili ssldirmlri mqabilind z haqqn v mstqilliyini gstrmk hesab edirdi. Bu da Amerika, sionist rejim v digr gclrin Bak dvltn mdaxillrini bir nv inkar etmk v gizltmk n tbiat, kimlik, Azərbaycan Respublikasnn .suverenliyin tkid sayldndan byk hmiyyt ksb edirdi v Tehran da bunu alqlayrd

Siyasi aspektdn hazrk dvrđ . liyevin Tehrana sfri ona gr hmiyyt dayr ki, Azərbaycan Respublikasnn prezidenti dvltl xalq arasnda, xsusil d dindar ksiml yaranm boluu dini ksim tn iyirmi ild daim bymk v mhmlm il yana olmur ranla yax mnasibtlr qurmaqla hll etmy, yaxud n azndan onun mnfi tsirlrini azaltmaa chđ edir. Azərbaycan Respublikasna hakim siyast, sasn d son iyirmi ild mdniyyt v din sahsind izlniln siyast bu lk xalqnn ksriyytinin istyinin tamamil ksin olmur. Mahidlr gstrir ki, Azərbaycanda i mzhbini dirltmk istyn dindar v islamlar caminin sas hissini tkil edir v oxluqdadr. Dvlt sviyysind qrb mdniyytin yaxnlama onun mxtlif istiqamt v proqramlar il izlnir. Bu da dvltl xalq arasnda mh m ziddiyytlr yaratmdr. Htta, 2016-c ilin "multikulturalizm ili" adlandrlmas da bu ziddiyyti aradan qaldra bilmimidir. Ona gr d Azərbaycan dvlti slam dnyasnn rsmi tkilatlarında itirak v mslman lklri, sasn d ranla mnasibtlr yaratmaqla znn mdniyyt siyastlri .il i camisi arasnda yaranm ziddiyyti hll etmk, ya n azndan stn rtmk istyir

lham liyevin sfrinin qeyri-rsmi ynmdn thlili

Azərbaycan Respublikasnn prezidentinin rana rsmi sfri il yana sfrin qeyri-rsmi v ictimai aspektlri d zn gstrmkddir. tn illrd Azərbaycan xalqnn ran dvltnđn gzlni v istklrindn biri d rana sfr etmk n viza rejiminin lvi idi. ran slam Respublikas bu isty msbt cavab vermidir v artq ne ildir ki, qarda Azərbaycan xalq ziyart, syaht, malic, qohumlarla gr mqsdil frdi v ailvi formada rana vizasz sfr ed bilir. Eyni istyi ran xalq da Azərbaycan dvltnđn gzlyir. Lakin Bak dvlti znmxsus sbblrdn ran vtndalar n vizan lv etmkdn boyun qarr. ran v Azərbaycan lklrin hakim olmu yeni durumda ikitrfli inam v gvncin yaranmas istiqamtind Bak dvlti ran vtndalar n viza rejimini lv etsin. Baknn mntqd terrorizmin mnbyi saylan v onlara qar daha mhkm thlksizlik tdbirlri grmli oldu israililr v Sudiyy rbistan, B, Qtr, Kveyt kimi rb lklri vtndalara mxtlif nv sadldirilmı sfr xidmtlri tqdim etdiyi, Baknn hava limannda onlar n viza verdiyi bir halda ran slam Respublikas vtndalar n manelrin qalmas v trdiln tinliklr he .cr izah edilsı deyil

ran-Azərbaycan mnasibtlrind digr nmli mlahiz mzhbi ortaqlqdr. Hr il yz minlrl Azərbaycan halisi Mhdd hzrt mam Rzan (), Qumda Fatimeyi Msumni (), Reyd bdl-zimi () ziyart etmk n rana sfr edir. Bu mvzunun z tklikd Azərbaycan v ran arasnda dini balln mahiyytini baa dmk n kifaytdir. Bununla yana diqqt etmk lazmdr ki, islamlq prosesinin genilmısi, i rftar v yaay trzinin, adt-nnlrinin dirłmsi, tqlid mrclrinnin mqlidlrinin saynn artmas hr il, daha dorusu hr ay Azərbaycanda nqr arpacaq hdd mahid olunmaqdadr. Hal-hazrda Azərbaycan xalq trfindn hr gn Qum hrind mskunlam tqlid mrclrin mracit olunur. Bu lknin halisinin bir oxu z rftar v hrklrini dvltn sekular v rsmi qanunlar il uyunladrmazdan nc dini v mzhbi qayda-qanunlarla uyunladrrlar. Bu da dvltn v KV izahlarn, tbirlerini nqr almadan ran v Azərbaycan

arasnda inkaredilmz reallq olan mhm ballq simalarndan saylr. Bel ki, ran v Azrbaycan arasnda mnasibtlrin tnzimlnmsind bunu nwr almamaq mmkn deyil. Ona gr d Azrbaycan dvltnin z lksind dindar ksim qar sxdrx siyast v hrkti, ran lksi trfindn reaksiyasız v tsirsiz qala bilmz. Msln, Azrbaycann dini mrkzlrindn saylan Nardaran qsbisi polis v thlksizlik qvvlrinin hcumuna mruz qaldqda v tqribn btn dnya bunun qarında skut etdikd, htta rann rsmi mrkzlri, o cmlnd rann Bakdak sfirliyi v ran XN-nin szs Baknn mnfi mnasibtini qazanmaq istmyn bir mvqe tutduu bir vaxtda rann alimlri, tqlid mrclri, mscidlri v xalq Qum, rdbil, Tbriz, Urmiya, Tehran v digr hrlrd bu msly etiraz edir, Nardaranda hlak olanlar n xtm mclislri tkil edir, Nardaran xalq n yaranm vziyyt gr narahatlıq hissi keirir v onlarla hmry olduqlarn bildirir. Btn bunlar gstrir ki, ran-Azrbaycan mnasibtlrind qeyri-rsmi v mumi diplomatiyan grmmzliy vurmaq olmaz. Htta iki lk xalqnn malic, qazanc, ticart, qohumlarn gr v s. ilr n gedi-gliinin statistikasına diqqt etdikd etiraf etmk lazmdr ki, ran v Azrbaycan mnasibtlrind qeyri-rsmi v xalq diplomatiyas rsmi v dvlr diplomatiyasndan daha gcl v .nmlidir

Ona gr d ran v byk dvltr arasnda nv razlamasnn ld edildiyi v sanksiyalarn aradan qalxmas zndn byk dyikliklr yarand mhm bir vaxtda . liyevin Tehrana sfri bu gzlntini yaratmdr ki, nv razlamasnn ld edilmsi ran v Azrbaycan Respublikasnn mnasibtlrind iki qarda lk arasnda rsmi v siyasi laqlrd gvnsizliyin kkn qurutmasun, iki lknin i xalq arasnda btn rsmi sviyyld qardalq, birlik v hmrylik mnasibtlri srtlnsin, mnasibtlri soyudan amillrin qar alnsn, Tehran-Bak mnasibtlrind dorudan yeni bir fsil alsn v bu istk tkc siyasi v .doplomatik sz sviyysind qalmasn

Brhan Himti